

עלון שבועי מבית 'בני אמוס' ובל מאמרים

235

פרשת פינחס

תשע"ח

מאוצרות אמונים

פניני אמן ותפלה בפרשה

ברכה במאור פנים

"לכן אמר הנני נתן לו את בריתי שלום" (כח יב)
 "שתה לו לברית שלום, כאדם המחזיק טובה וחסות למי שעושה עמו טובה" (רש"י).
 את משמעותה של ברכה זו פרש רבי צבי אריה פרומר מקווינלוב:
 בסיום ברפת 'שים שלום', לאחר שאנו מפרטים את כל צרכינו: "טובה וברכה, חן וחסד" וכו', אנו מוסיפים ומבקשים: "ברכנו אבינו כלנו כאחד באור פניך", כלומר: אל תתן לנו את מבקשנו בבזיון כפי שנוהגים עם טרדן המרבה להפציר, שמבקשו נתן לו רק כדי שישים דבריו וילך, אלא השפע עלינו משפע טובה במאור פנים, ברחמים וברצון, ככתוב (תהלים מד ד): "ואור פניך כי רציתם".
 אף כאן, הקדים ואמר הקדוש ברוך הוא: את 'ברית קהנת עולם' אתן לפינחס במאור פנים "כאדם המחזיק טובה...".

מצוה שלמה בלא מום

"הנני נתן לו את בריתי שלום" (כח יב)
 פרש רבי יעקב קטינא רבה של חוסט:
 כאשר זוכה האדם לקיים מצוה בשלמות, עליו לשאת מיד תפלה לבל תזוה דעתו, כדי שלא יצא שכרו בהפסדו. זאת משום שמדת הגאון מקלקלת את הכל, וכפי שאמר חז"ל (מגלה כט א): "מאן דהיר - בעל מום הוא".
 לכך הביטוי הקדוש ברוך הוא לפינחס: "לכן אמר הנני נתן לו את בריתי שלום" - אל לו לחשש כי המצוה הגדולה שעשה תגרום לו להרהור גאון, אלא אף לאחריו הוא ישר שלם בלא מום.

המחזיר נשמות לפגרים מתים

"כי אמר ה' להם מות ימותו במדבר ולא נותר מהם איש כי אם כלב בן יפנה ויהושע בן נון" (כו סה)
 ספר המגיד הירושלמי הוידע רבי שלום שבדור:
 מפארי הושביה של שכונת 'שערי חסד' המעטירה אשר בירושלים של מעלה היה רבי מרדכי קמניצקי. אף שפבר היה ישיש ובא במים, נהג רבי מרדכי במנהג יחודי: בכל עת שהיה מתעורר בלילה, אף אם חלפה רק שעה אחת מעלותו על יצועו, היה מתגבר כפרי ומשפכים לבית הכנסת לעבודת בורא.
 כאשר נשאל לפשר מנהגו זה ספר:
 "בצעירותי חליתי אנושות עד שאמרו הרופאים נואש לחי, אלא שמון השמים רחמו עלי והבראתי. לאחר שהבראתי הרהרתי בלבי: הלא בודאי התחייבתי מיתה, ואמלא חסו עלי מן השמים, לא הייתי נותר

בחיים. אם כן, מצבי דומה לאנשי דור המדבר שנענשו במיתה מחמת חטא המרגלים, ולפיכך בכל שנה בליל תשעה באב היו כלם חופרים בורות ויושבים בתוכם עד הבקר, כשהם ממתינים לראות האם ימותו או שמא ימשיכו לחיות (רש"י תענית ל ב). והנה, אם התעורר אי מי מהם באמצע הלילה והבין שנגזר עליו להמשיך לחיות, היעלה על הדעת שימשיך לשכב בקברו עד הבקר?
 אף אני, אותה הרגשה אופפת אותי כל לילה, כאשר אני נעור משנתי ומרגיש שעודני חי: הרניי שש וששחם על הבשורה, ומתוך כך אני רץ לבית הכנסת לעבד את בוראי".

שאל אביד ונגדף ח"ב עמ' רצא

רני אמונים

פינחס - מלאך - אמן

"פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתו מעל בני ישראל" (כח יא)

ראשי התבות 'פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן' הנם בגימטריה צ"א בגימטריה של 'אמן'. פינחס סתם את פיות המוקטרגים והשיב חרון אף ה' מעל ישראל בכל היחוד הקדוש השמון באותיות 'אמן'. וכפי שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (תק"ו מ א): "כל העונה אמן בכל כחו קורעין לו גזר דין של שבועים שנה".

בנוסף, זכה פינחס באחרית ימיו להתעלות ולהיות מלאך ה', כפי שאמרו בזהר (פי תשא קא א): "פינחס זה אליהו, וזהו מלאך בגימטריה 'אמן'".

בן לאשר" בלק: 'נלקט יוסף מערכת פ'

תפלותיו של יהודי - לשם שמים

"ויקרב משה את משפטן לפני ה'; בן בנות צלפחד דברת" (כו ה-ז)

אמר האדמו"ר רבי נחום ישראל מליפא:

אף כאשר יהודי מבקש מהצדיק שיתפלל על עניניו הגשמיים, על הצדיק ללמד עליו זכות בתפלתו כי בנותו לשם שמים, והוא מבקש זאת כדי שבאמצעות ממונו יוכל להרבות מצוות ומעשים טובים. והרי כבר ידוע הוא מאמרו של רבי מאיר מפרמישלו, כי אם נסחט את תפלות ראש השנה ויום הכפורים, ישר בדינו רק כסף... אולם כאשר נסחט את אותו הכסף נגלה כי נותר ממנו רק 'ידישקו'.

אף משה הלך בדרך זו, ושכשבקשו בנות צלפחד נחלה הקריב "את משפטן לפני ה'", כלומר: למד עליהן זכות שכונתן לשם שמים, כדי שבאמצעות נחלתן יוכלו לעבד את בוראן במנוחת הנפש. והקדוש ברוך הוא אשר את דבריו ואמר: "בן בנות צלפחד דברת" - איך צריך לפרש זאת בתור למוד זכות, כי כך הם הדברים באמת, וכונתן אכן לשם שמים.

לקוטי יהודה

מפני מה אין אומרים 'שיר של יום' במנחה?

"את הכבש אחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים" (כח ד)

בכל יום ויום, בשעת נסוף היין המתלזה להקרבת התמיד, היו הלויים משוררים מזמור קבוע לכל יום מימות השבוע, שאותו נוהגים אף אנו לומר מדי יום בסיומה של תפלת שחרית. וכתב הסוד (אריח קלג) כי כיון שמזמורים אלו היו מושרים רק אחר תמיד של שחר, לפיכך אף אנו אומרים אותם רק בשחרית ולא במנחה.

על דברי הסוד תמה ה'פרישה' (שם ט) מגמרא מפרשת במסכת ראש השנה (ל א) שבה מבאר כי אף אחר תמיד של בין הערבים היו הלויים משוררים שיר של יום, ומדוע אכן איננו אומרים אותם גם לאחר מנחה?

תרג' מרן ה'חתם סופר':

אכן אמרו הלויים שיר של יום אף אחר תמיד של בין הערבים, אלא שהיו אלו מזמורים אחרים ולא אותם אלו שנאמרו בבקר. וכונת הסוד לומר, כי במשנה (תמיד ז ד) פירוט רק אותם מזמורים שנאמרו אחר תמיד של שחר, ואלו המזמורים שנאמרו אחר תמיד של בין הערבים לא פירוט, ולפיכך נבצר מאתנו לומר שיר של יום לאחר מנחה, כי איך נאמר: "השיר שהלויים אומרים בבית המקדש..." ואיננו יודעים מהו?

חתם סופר' ביצה ה א

מקור לתקיעת שופר בחדש אלול

"יום תרועה יהיה לכם" (כט א)

מפסוק זה הביא רבי חיים פינחס לוריא מרגני' לודז' ראה' למנהג ישראל לתקוע בשופר אחר תפלת שחרית החל מראש חדש אלול ועד ערב ראש השנה (רפ"א אורח תקפא א), וכדלהלן:

בגמרא (סנהדרין כב ב) מובא שהנודר על עצמו נזירות בלא הגבלת זמן 'סתם נזירות', חייב לנהוג נזירות למשך שלושים יום בלבד. ולמדו מלשון הפסוק (עליו ה): "קדש יהיה גדל פרע שער ראשו" - 'היה' בגימטריה שלושים, ומכאן ש'סתם נזירות' שלושים יום.

לפי זה נוכל לדרש אף את הכתוב שלפנינו כך: "יום תרועה יהיה לכם" - תקעו בשופר במשך שלושים ימים בגימטריה של 'היה'.

קהלת חיים' עמ' 163

בערב ש"ק פר' פינחס, כ"ג בתמוז, יחול יומא דהולוא של הגאון הקדוש המקבל רבי משה קורדובירו זי"ע. א. בספרו 'ספר גרושין' (אות כב) הביא את שהתחדש לו בלמודו עם 'מגיד' שגשלח אליו מן השמים:
 אמרו חז"ל: "גדול העונה אמן יותר מהמברה". ואף כי לעינינו נראה שהעונה אמן טפל למברה, דע כי על פי הסוד הברכה בפני עצמה אינה יכולה לעלות למעלה כפראוי. והעונה אמן הוא שנותן בזה את הפח שבאמצעותו יכולה היא לעלות למעלה ולהתקבל לרצון לפני הבורא ברוך הוא.

בברכה שלמה - ונאמר אמן!

ענינת
אמן
מעלה
את
הברכה

תענה אמונים מבט על סדר התפלה

קריאת שמע - פרשת ציצית (א')

ו'אמר - בלשון רכה

כל ידוע הוא כי 'דבור' בכל התורה מסמל לשון קשה, ו'אמר' מסמל לשון רכה (מכות יא א). והנה, בפרשת ציצית פתחה התורה בלשון רכה: 'ו'אמר ה' אל משה לאמר', המשיכה בלשון קשה: 'דבר אל בני ישראל', ושוב סימה בלשון רכה: 'ואמרתי אליהם', ורבים התקשו בפשר הדברים.

כמה ישובים מצאנו לנקיטת לשון זאת:

א. באר האור החיים: הקדוש (במדבר טו לו): פתחה התורה בלשון 'ו'אמר', כיון שפרשה זו נאמרה בהמשך לפרשת המקושש שנקמה לה; לאחרי שנקשל המקושש בחלול שבת פנו בני ישראל לקדוש ברוך הוא ואמרו: 'בימי חול נתת לנו את התפילין כמות לשמירת המצוות, אך מה נעשה בשבת שאיננו מניחים אותן?' לפיכך נתנה להם מצות ציצית, שאף בשבת יהיה להם 'אות' לשמירת המצוות. ולפי שחביבה היתה בקשה זו לפני הקדוש ברוך הוא, לפיכך היא נפתחה בלשון 'ו'אמר' המסמלת חביבות.

ואולם בהמשך פשדברה על פרטי המצוה הפוללים את עצם חיבה ואת המעלות הנפגעות ממנה, נקטה התורה בלשון קשה - על החיוב, ובבלשון רכה - על מגלות המצוה.

ב. ב'שילחן ערוך' (אורח חיים א) פסק שיכול האיש לומר לאשה 'טוי לי ציצית' ובלבד שתעשה זאת לשמה. לפי זה באר בהגהות רבי עקיבא איגר (סו"ס) בשם 'דברי שלמה', שלכך שנה הכתוב לשונו. בתחלה: 'דבר אל בני ישראל' - בלשון קשה על עקר מצות ציצית שנועזת לגברים, וכשהוסיפה התורה לגבי עשיית הציצית שיכולה להתקיים על ידי אשה נקטה לשון אמירה: 'ואמרתי אליהם ועשו להם ציצית' (ראה רש"י שמות יא).

ג. בעל 'בני יששכר' מדינוב פרש: כיון שציצית היא מצות עשה עלולים בני אדם לזלזל בקיומה, על כן פתח הכתוב בלשון קשה: 'דבר'. וכפי שאמרנו בגמרא (מנחות מא א) כי בשעה שמדת הדין שולטת נגנשים אף על בטול עשה, אולם הוסיפה התורה 'ואמרתי' - בלשון רכה, להמדרגו כי אין ערך לשכרה של מצות ציצית בעולם הזה ובעולם הבא, וכפי שפצינו בגמרא (שם מד א) עד כמה גדול שכר הזהיר במצות ציצית בעולם הזה (אגרא דכלה סוף שלח).

ד. באפן נפלא באר בספר 'עבודת לבב' (ק"ש ותפלה): כיון שחובת הציצית אינה שונה בכלל, כי הלושב בגד ובו ארבע כנפות חייב להטיל בו ציצית, אולם מי שאינו לבוש בגד שכזה, מצוה עליו להשיג בגד בעל ארבע כנפות, להטיל בו ציציות וללבושו. לכן כתבה התורה מחד בלשון קשה - למי שלבוש בגד בעל ארבע כנפות, וסימה בלשון רכה למי שאינו לבוש, שמצוה עליו להשיגו.

מלשון נסתר ללשון נוכח

עוד תמחו המפרשים: מפני מה נאמר כאן בלשון נסתר: 'ועשו להם', ואילו בהמשך נאמר בלשון נוכח: 'והיה לכם לציצית', וישוב בכמה אפנים:

א. מהר"ל זינץ באר: מצות ציצית שקולה כנגד כל המצוות (נדרים כה א), וכל המקיים מצות ציצית כאלו קיים כל התורה (ספר במדבר טו). והנה, בין תרג"ו מצוות יש מצוות שבימינו הן נסתרות, כגון הקרבת קרבנות ועוד, ואף אותן נחשב לנו כאלו קיימנו על ידי הציצית. לפיכך רמזה לכך התורה ובתחלה נקטה לשון נסתר: 'להם' - כנגד אותן מצוות 'נסתרות', ובהמשך בלשון נוכח - 'לכם', כנגד המצוות הגלויות ('דורות מהרא"ל ח"ד דרוש למצות ציצית).

ב. המגיד רבי ראובן מרלינשטיין הסביר זאת על פי דברי המגרא במנחות (מג א) שכל הזהיר במצות ציצית זוכה ומקבל פני שכנה. לפי זה מובן: בתחלה דברו על עשיית הציצית טרם קיום המצוה בפעל, לכן דבר הקדוש ברוך הוא על ישראל בלשון נסתר, אולם בהמשך שדברו על קיום המצוה בפעל נקטו לשון נוכח 'והיה לכם לציצית', כיון שקיים המצוה מביא לקבלת פני שכנה ('קושט המגיד' סוף שלח).

מעשה אמונים

ספור שבועי על אמן ותפלה

פתח פיו באמן

הספור המחזק שלפנינו, ספר לפני שנים מספר מפי ר"מ באחת הישיבות החשובות בארץ הקדש, מהראשונות שהצטרפו למהפכת 'בני אמונים' בהיכלי הישיבות. זהו ספור מפלא על כחה של קבלה קטנה, בפרט בעניני 'אמן', לפתח שיערים בעולמות העליונים ולהשפיע ישועות מפלאות למוחזקים בה.

היה זה בתקופה הראשונה לפעילות מיזם 'שחר אקדמי' בהיכלי הישיבות; מודעה קטנה שנתלתה בפתח חדר האכל בישיבתו של שלמה זלמן הודיעה על מיזם חדש הנערך מטעם 'בני אמונים', במטרה לחזק את אמירת ברכות השחר בחברותא.

עיני החדות של שלמה זלמן נקלו מיד במודעה ותכנה שבה את לבו. זה מכבר נתקל במסגרת סדר הלימוד היומי במשנה ברורה בדברי השלחן ערוך בנושא: בפרט עוררה אותו עדותו של רבנו חיים ויטל המובאת בשערי תשובה על אודות רבו האר"י הקדוש כי היה עונה בכל יום 'אמן' אחר ברכות השחר, לעתים אף אחר מזה אנשים.

אם האר"י הקדוש השקיע לשם כך מזמנו היקר והמיוחד, בודאי יש ענין גדול בדבר, היה שלמה זלמן בטוח.

עתה, כשנתקל במודעה חש כאלו נשלחה אליו משמים. אלא שענינה כבדה העיבה על התחושה המרוממת: לומר ברכות השחר בפני אחד מחבריו היה קשה בעבורו בקריעת ים סוף.

ובכל זאת, הוא חש שהפעם עליו להשתדל.

לפתע חזר טפיחה עדינה על שכומו. הוא הביט לאחור, היה זה בחור חדש שמעורר א. שלמה זלמן לא הכיר אף את שמו, והוא הפתע עוד יותר כשהבחור פנה אליו ושאל בעדינות: "אולי תסכים להיות החברותא שלי לברכות השחר?"

שלמה זלמן לא האמין. איזו תעוזה... בחור צעיר קטן ממנו בכמה שנים אזור אמן לפנות אליו כך, כנראה מדבר בטפוס מיוחד... הבקשה הקסימה אותו ביותר. הוא לא האמין כשפסיו נפליה לפתע מלת הסכמה קצרה ותכליתית: "כן". הבחור לא היה זקוק ליותר מכך. הוא נעלם מהמקום - וישב למחלת בבקרו!

דקות ספורות לפני תחלת שחרית התיצב הבחור הצעיר לצד מקומו של שלמה זלמן והחל לומר בפניו את ברכות השחר. לכשפס, הביט בעיניו של שלמה זלמן בפציה...

שלמה זלמן החל אף הוא לומר את הברכות. תחלה בלשון נבחרת, ולאחר מכן בקול שחלף ונעשה יציב ובוטח.

ימים מספר חלפו כך. שלמה זלמן התרגל למציאות החדשה: מדי יום ביולמו נצב הבחור הצעיר לצדו והקשיב לברכות שנאמרו מפיו בקול אטי אף צלול, מלה במלה כמנהג מותר. לאחר מכן הוא הקשיב לברכות הבחור הצעיר.

באחד הבקרים, בדרך לחדר האכל, נגש הבחור הצעיר לשלמה זלמן ואמר לו, תוך שהוא מתקשה להסתייר את התפעלותו:

"אני צעיר מך בכמה שנים, אף כשאני שומע אותך אומר את ברכות השחר בכל יום, מלות הברכה מקבלות פתאום משמעות אחרת. בלי מלים אתה מצליח להסביר לי בכל יום את הפשט של הברכות בצורה נפלאה".

"אני בטוח", הוסיף הבחור, "שאם כך אתה מסביר בלי מלים, ל'חבורות' שלך בישיבה בודאי נוהגים עשרות...". הבחור אמר את הדברים בתמימות. הוא לא היה מודע לכך שהבחור המבוגר שהפך לידידו לא פצה את פיו בדברים מעולים...

הדברים היו בעבור שלמה זלמן כמים קרים על נפש עיפה. המחמאה שנאמרה בכנות כה בולטת, חדרה אל מעמקי לבו של שלמה זלמן, והוא החליט לנסות.

זאת לא היתה משימה קלה בעבורו, אף באותו שבוע הוא כבר אמר את 'חבורה' הראשונה. 'חבורה' שקצרה מחמאות ושבחים, שעודדו את שלמה זלמן לנסות שוב ושוב.

כיום אפשר לומר שגם בנושא זה הוא בולט - גבוה מעל לכל!

את מקומו בכתל המדרש של הישיבה הקדושה קנה הבחור החשוב שלמה זלמן בזכות ולא בחסד. קשה להחליט עם קנה זאת בזכות התמדתו הבלתי מצויה, או שפא בכח למדנותו היתרה. מכל מקום, ברבות השנים הפך הוא לסמל ולחלק בלתי נפרד מנוף בית המדרש. מבקר עד ערב היה יושב על מקומו, מתנועע מול הגמרא הפתוחה מולו, ועיניו שקועות באותיות הקדושות. היו שטענו בשניות כי הוא זה שתפקידו לכבות את האור בלילה, והוא שמדליקו ביום.

בגיל עשרים כבר יצא שמו של שלמה זלמן כאחד מחבריו הישיבה. לאחר ארבע שנים בישיבה, כבר הספיק הוא למלא ולגדש את מחו בתורה, להצטין בידאות שמים ובמדות טובות ולשמש סמל וזנמה בנעם הליכותיו.

בעיה אחת העיבה על דמותו של שלמה זלמן: הוא היה מופנם באפן קיצוני. למעשה, עוד בטרם נכנס לישיבה הגדולה דחזו על כך רבני הישיבה הקטנה שבה למד. הם קיוו כי עם נקיטת לישיבה הגדולה תפתר בעייתו, אלא שבברכות השנים נוכחו לראות כי הבעיה רק הלכה והתעצמה. 'שלמה זלמן מעולם לא פצה את פיו בדברים, לא בהיותו בישיבה קטנה, ואף לא כשהפך לאחד ממפלגי הישיבה הגדולה.

מנהג היה בישיבה כי מפעם לפעם נאמרו 'חבורות' בתורנות מפי בני הישיבה בסוגיה הנלמדת. מטבע הדברים אמר היה שלמה זלמן להיות מראשי המדברים, בפרט לאור ידיעותיו ולמדנותו, אלא שהוא סרב בתוקף לכל הצעה שכזו.

בתחלה נסו חבריו ורבותיו לשכנעו שוב ושוב, אלא שלגדל אכזבתם הבינו עד מהרה כי עליהם להרפות; שלמה זלמן לא היה מסוגל בשום אופן לפצות את פיו בדברים.

אף בשעורים לא נשמע קולו מעולם. לא פעם נתן היה להבחין על פניו כי יש לו דבר מה להעיר על דברי מנצי השעור, אך הוא כובש את פיו במאמץ וכולא את הדברים במעטף לבו.

אף כי נחו בקול גנים, מעולם לא נגש שלמה זלמן לעמד כשליח צבור, וכשנאמרו לעלות לתורה הצליח אף בקושי רב להגות את ברכותיה. בשבתות הוא לא שוחר את זמירות השבת עם כלל בני הישיבה, וכשכבד בזמרים סרב בבישנות.

שלמה זלמן היה שתקן ומפנם באפן קיצוני. בשיחות אישיות הביע לא פעם את מורת רוחו מעבדה זו, אף למרות מאמציו ומאמצי הרור ורבותיו, הוא לא הצליח לפתור, גם לא בעזרת שלל עצות וסגולות שהוצעו לו במהלך השנים.

נקזת מפנה היתה במסבת סיום שיעור שלמה זלמן על מסכת בבא בתרא יחד עם חברו הטוב. היתה זו מסבת סיום מיוחדת, היות שהמסכת נלמדה על ידם במשך כשנים רצופות, בשעות בין הסדרים. גמרא, רש"י ותוספות בעיון.

משום מה החליטו כמה מחבריו להפעיל עליו לחץ כבד כדי שישבר את שתיקתו וישא דברים במעמד מיוחד זה. אף חברו הצטרף למקהלת הלוחצים... ושלמה זלמן לא יכול היה הפעם לסרב.

הוא נעמד על מקומו ועשרות זוגות עינים ננעצו בו דקה ארבע חלפה עד שפצה את פיו. גופו נרעד, והמלים הבוודות יצאו מפיו בקושי רב...

אף בקושי הספיק להשלים משפט, וכבר קרס על מקומו בחסר אונים. פניו חודות פסיד, וגופו רועד בעיות. הוא השפיל את עיניו בבושה, ונראה היה כמי שממתיין שהאדמה תבלענו.

בתוך עמדו הבחורים וכמה מרבני הישיבה כשלבם נכמר מרחמים. הם חשו חובה לסייע לו, אף לא ידעו כיצד לעשות זאת.

הישועה הגיעה מכון בלתי צפוי לחלוטין -

וכאשר תקום מן הספר, תחפש באשר למדת אם יש בו דבר אשר תוכל לקימו. (אגרת הרמב"ם)

"בני אמונים" ת.ד. 102 בני ברק | פקס. 08-9746102 | מייל: 9139191@gmail.com | ניתן לקבל עלון זה במייל מידי שבוע